

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ पञ्चमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः ॥

वि॒श्वरूपो॒ वै त्वाष्ट्रः॑ पु॒रोहि॑तो दे॒वाना॑मासी॒थस्व॒स्त्रीयो-
ऽसुरा॑णान्तस्य त्रीणि शी॒र्षाण्या॑सन्थसोम॒पान॑ ५ सुरा॒पानं॑ मन्नाद॒न-
स प्र॒त्यक्षं॑ दे॒वेभ्यो॑ भा॒गम॑वदत्प॒रोक्ष॑मसुरेभ्यः सर्वस्मै॒ वै
प्र॒त्यक्षं॑ भा॒गं व॑दन्ति॒ यस्मा॑ ए॒व प॒रोक्षं॑ व॑दन्ति॒ तस्य॑ भा॒ग
उ॒दित॑स्तस्मादिन्द्रोऽ॒बिभे॑दीदृ॒ष्ट्वै राष्ट्रं॑ वि॒ पर्या॑वर्तयतीति॒ तस्य॑
वज्र॑मा॒दाय॑ शी॒र्षाण्य॑च्छि॒न्नद्य॒थसो॑म॒पानम्॑ ॥ १ ॥

आसी॒थ्स क॑पिञ्ज॒लोऽभ॑वद्य॒थ्सुरा॑पान॒ ५ स क॑ल॒विङ्को
यद॒न्नाद॑न॒ ५ स ति॑त्ति॒रिस्त॑स्याञ्ज॒लिना॑ ब्रह्म॒हत्या॑मुपा॒गृह्णा॒त्ता ५
सं॒वथ्स॑रम॒बिभ॑स्तम्भू॒तान्य॑भ्य॒क्रोश॑न्ब्रह्म॒हन्ति॑ति॒ स
पृ॒थि॒वीमु॑पा॒सीद॑द॒स्यै ब्र॑ह्म॒हत्या॑यै तृती॒यं प्रति॑ गृहा॒णेति॑
साब्र॑वी॒द्वरं॑ वृणै॒ खा॒तात्प॑राभविष्यन्ती॒ मन्ये॑ ततो॒ मा परा॑
भूव॒मिति॑ पुरा तै॑ ॥ २ ॥

सं॒वथ्स॑रादपि॒ रोहा॑दित्य॒ब्रवी॑त्तस्मात्पु॒रा सं॑वथ्स॒रात्पृ॑थि॒व्यै

खातमपि रोहति वारैवृतुं ह्यस्यै तृतीयं ब्रह्महृत्यायै
 प्रत्यंगृह्णात्तत्स्वकृतमिरिणमभवत्तस्मादाहिताग्निः श्रद्धादेवः
 स्वकृत इरिणे नाव स्येद्वह्नहृत्यायै ह्येष वर्णः स
 वनस्पतीनुपासीददस्यै ब्रह्महृत्यायै तृतीयं प्रति गृह्णीतेति
 तैऽब्रुवन्वरं वृणामहे वृक्णात्॥३॥

पराभविष्यन्तो मन्यामहे ततो मा परा भूमेत्याब्रश्चनाद्वो
 भूयांस उत्तिष्ठानित्यब्रवीत्तस्मादाब्रश्चनाद्वृक्षाणाम्भूयांस
 उत्तिष्ठन्ति वारैवृतुं ह्येषान्तृतीयं ब्रह्महृत्यायै प्रत्यंगृह्णन्त्स
 निर्यासोऽभवत्तस्मान्निर्यासस्य नाशयं ब्रह्महृत्यायै ह्येष
 वर्णोऽथो खलु य एव लोहितो यो वाऽऽब्रश्चनान्निर्येषति
 तस्य नाशयम्॥४॥

काममन्यस्य स स्त्रीषंसादमुपासीददस्यै ब्रह्महृत्यायै
 तृतीयं प्रति गृह्णीतेति ता अब्रुवन्वरं वृणामहा
 ऋत्विषात्प्रजां विन्दामहे काममा विजनितोः सम्भवामेति
 तस्मादृत्विषाश्चित्रयः प्रजां विन्दन्ते काममा विजनितोः
 सम्भवन्ति वारैवृतुं ह्यासान्तृतीयं ब्रह्महृत्यायै प्रत्यंगृह्णन्त्सा
 मलंवद्वासा अभवत्तस्मान्मलंवद्वाससा न सं वदेत॥५॥

न स॒हासी॑त॒ नास्या॒ अन्न॑मद्याद्ब्रह्म॒हृत्या॑यै ह्येषा
वर्ण॑ प्रति॒मुच्या॑स्तेऽथो॒ खल्वा॑हुरभ्यञ्जनं॒ वाव॑ स्त्रिया
अन्न॑मभ्यञ्जनमे॒व न प्र॑तिगृह्यं॒ काम॑मन्यदिति॒ याम्मल॑वद्वाससः॒
सम्भ॑वन्ति॒ यस्ततो॒ जाय॑ते॒ सोऽभि॑शस्तो॒ यामर॑ण्ये॒ तस्यै॑
स्तेनो॒ यां परा॑चीं॒ तस्यै॑ ही॒तमुख्य॑पगल्भो॒ या स्ना॑ति॒ तस्यां॑
अ॒प्सु मारु॑को॒ या॥६॥

अ॒भ्यङ्के॑ तस्यै॑ दु॒श्चर्मा॑ या प्र॑लि॒खते॒ तस्यै॑ खल॒तिर॑पमा॒री
याऽऽङ्के॑ तस्यै॑ का॒णो या द॒तो धा॑वते॒ तस्यै॑ श्या॒वद॑न् या
न॒खानि॑ नि॒कृन्त॑ते॒ तस्यै॑ कु॒नखी॑ या कृ॒णत्ति॒ तस्यै॑ क्ली॒बो
या र॒ज्जुः॑ सृ॒जति॒ तस्यां॑ उ॒द्वन्धु॑को॒ या पर्णे॑न॒ पिब॑ति॒
तस्यां॑ उ॒न्मादु॑को॒ या ख॒र्वेण॑ पिब॑ति॒ तस्यै॑ ख॒र्वस्ति॒स्रो
रात्री॑र्व्र॒तं च॑रेदञ्ज॒लिना॑ वा॒ पिबे॑दख॒र्वेण॑ वा॒ पात्रे॑ण प्र॒जायै॑
गोपी॒थाय॑॥७॥

यथ्सोमपानन्ते वृक्णात्तस्य नाश्यं वदेत् मारुको याऽखर्वेण वा त्रीणि च॥—[१]

त्वष्टा॑ ह॒तपु॑त्रो॒ वीन्द्रः॑ सोम॒माह॑रत्तस्मिन्निन्द्रं
उप॒हव॑मैच्छ॒त तं॑ नोपा॑ह्वय॒त पु॒त्रम्मे॑वधी॒रिति॑ स
यज्ञ॑वेश॒सं कृ॒त्वा प्रा॒सहा॑ सोम॑मपिब॒त्तस्य॑ यद॒त्यशि॑ष्य॒त

नैन॑ शी॒तरू॒रौ ह॑त॒स्ताभ्या॑मे॒नम॒भ्यनय॑त्तस्मा॑ञ्ज॒ञ्जभ्य॑मा॒नाद॒ग्र
नि॒र॑क्राम॒तां प्रा॑णापा॒नौ वा ए॑नं॒ तद॑ज॒हिता॑म् प्रा॒णो वै
दक्षो॑ऽपा॒नः क्र॑तुस्तस्मा॑ञ्ज॒ञ्जभ्य॑मा॒नो ब्रू॑या॒न्मयि॑ दक्ष॒क्रतू॑ इति॑
प्रा॑णापा॒नावे॒वात्म॑न्ध॒त्ते सर्व॑मायुरेति॑ स दे॒वता॑ वृ॒त्रान्नि॑र॒हूय॑

वार्त्रघ्नं हविः पूर्णमासे निरवपद्धन्ति वा एनम्पूर्णमास
आ॥११॥

अमावास्यायाम्प्याययन्ति तस्माद्वार्त्रघ्नी पूर्णमासे-
ऽनूच्येते वृधन्वती अमावास्यायान्तत्सु स्थाप्य वार्त्रघ्नं
हविर्वज्रमादाय पुनरभ्यायत ते अब्रूतान्द्यावापृथिवी
मा प्र हारावयोर्वै श्रित इति ते अब्रूतां वरं
वृणावहे नक्षत्रविहिताऽहमसानीत्यसावब्रवीच्चित्रविहिता-
ऽहमितीयन्तस्मान्नक्षत्रविहिताऽसौ चित्रविहितेयं य एवं
द्यावापृथिव्योः॥१२॥

वरं वेदैनां वरो गच्छति स आभ्यामेव प्रसूत इन्द्रो
वृत्रमहन्ते देवा वृत्रं हत्वाऽग्नीषोमावब्रुवन्हव्यं नो वहतमिति
तावब्रूतामपतेजसौ वै त्यौ वृत्रे वै त्ययोस्तेज इति तै-
ऽब्रुवन्क इदमच्छेतीति गौरित्यब्रुवन्गौर्वाव सर्वस्य मित्रमिति
साऽब्रवीत्॥१३॥

वरं वृणै मय्येव सतोभयेन भुनजाध्वा इति
तद्वौराहरत्तस्माद्वि सतोभयेन भुञ्जत एतद्वा अग्नेस्तेजो
यद्धृतमेतत्सोमस्य यत्पयो य एवमग्नीषोमयोस्तेजो वेदं

तेज॒स्व्यैव भ॑वति ब्रह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति कि॒न्देव॒त्यम्पौ॑र्णमा॒समिति॑
 प्राजाप॒त्यमिति॑ ब्रूया॒त्तेनेन्द्रं॑ ज्येष्ठ॒म्पुत्रं॑ नि॒रवा॑साययदिति
 तस्मा॑ज्येष्ठ॒म्पुत्रं॑ धने॑न नि॒रवा॑साययन्ति॥१४॥

अ॒स्य मा वेदा द्यावा॑पृथि॒व्योरब्रवी॑दिति तस्मा॑च्च॒त्वारि॑ च॥ [२]

इन्द्रं॑ वृ॒त्रं ज॑घ्निवा॒ऽस॒म्मृधो॑ऽभि प्रावे॑पन्त॒ स ए॒तं
 वैमृ॑धम्पू॒णमा॑सेऽनुनिर्वा॒प्यम॑पश्यत्तं नि॒रव॑प॒त्तेन॒ वै स
 मृ॒धोऽपा॑हत॒ यद्वैमृ॑धः पू॒र्णमा॑सेऽनुनिर्वा॒प्यो भ॑वन्ति मृ॒ध ए॒व
 तेन॒ यज॑मा॒नोऽप॑ हत॒ इन्द्रो॑ वृ॒त्रं ह॒त्वा दे॒वता॑भिश्चेन्द्रि॒येण॑
 च व्यो॑र्ध्यत॒ स ए॒तमा॑ग्नेयम॒ष्टाक॑पालममावा॒स्यायाम॑पश्यदैन्द्रं
 दधि॑॥१५॥

तं नि॒रव॑प॒त्तेन॒ वै स दे॒वता॑श्चेन्द्रि॒यं चावा॑रुन्ध॒ यदा॑ग्नेयो॒-
 ऽष्टाक॑पालोऽमावा॒स्यायाम्भ॑वत्यैन्द्रं दधि॑ दे॒वता॑श्चैव तेनैन्द्रि॒यं
 च यज॑मा॒नोऽव॑ रुन्ध॒ इन्द्र॑स्य वृ॒त्रं ज॑घ्नुष॑ इन्द्रि॒यं
 वी॒र्यं॑ पृथि॒वीमनु॑ व्यो॑र्च्छ॒त्तदोष॑धयो वी॒रुधो॑ऽभव॒न्त्स
 प्र॒जाप॑तिमुपा॒धावद्वृ॑त्रं मे॑ ज॒घ्नुष॑ इन्द्रि॒यं वी॒र्यम्॑॥१६॥

पृथि॒वीमनु॑ व्यो॑र॒त्तदोष॑धयो वी॒रुधो॑ऽभू॒वन्नि॑ति॒ स
 प्र॒जाप॑तिः प॒शून॑ब्रवीदे॒तद॑स्मै सं न॑य॒तेति॑ तत्प॒शव॑

ओषधीभ्योऽध्यात्मन्त्समनयन्तत्प्रत्यदुहन् यत्समनयन्तत्सान्ना-
सान्नाय्यत्वं यत्प्रत्यदुहन्तत्प्रतिधुषः प्रतिधुक्तः समनैषुः
प्रत्यधुक्षन्न तु मयि श्रयत इत्यब्रवीदेतदस्मै॥१७॥

शृतं कुरुतेत्यब्रवीत्तदस्मै शृतमकुर्वन्निन्द्रियं वावास्मिन्वीर्यं
तदश्रयन्तच्छृतस्य शृतत्वः समनैषुः प्रत्यधुक्षच्छृतमक्रन्न
तु मां धिनोतीत्यब्रवीदेतदस्मै दधि कुरुतेत्यब्रवीत्तदस्मै
दध्यकुर्वन्तदेनमधिनोत्तद्दध्नो दधित्वं ब्रह्मवादिनो वदन्ति
दध्नः पूर्वस्यावदेयम्॥१८॥

दधि हि पूर्वं क्रियत इत्यनादृत्य तच्छृतस्यैव पूर्वस्याव-
द्येदिन्द्रियमेवास्मिन्वीर्यः श्रित्वा दध्नोपरिष्ठाद्धिनोति
यथापूर्वमुपैति यत्पूतीकैर्वा पर्णवल्कैर्वातश्चाथ्सौम्यं
तद्यत्कलै राक्षसं तद्यत्तण्डुलैर्वैश्वदेवं तद्यदातश्चनेन मानुषं
तद्यद्दध्ना तथ्सेन्द्रं दध्ना तनक्ति॥१९॥

सेन्द्रत्वायाग्निहोत्रोच्छेषणमभ्यातनक्ति यज्ञस्य सन्तत्या-
इन्द्रो वृत्रः हत्वा परां परावतमगच्छदपाराधमिति
मन्यमानस्तं देवताः प्रैषमैच्छन्त्सोऽब्रवीत्प्रजापतिर्यः
प्रथमोऽनुविन्दति तस्य प्रथमम्भागधेयमिति तम्पितरो-

ऽन्विन्दन्तस्मात्पितृभ्यः पूर्वद्युः क्रियते सोऽमावास्यां
प्रत्यागच्छत्तं देवा अभि समगच्छन्तामा वै नः॥२०॥

अद्य वसु वसतीतीन्द्रो हि देवानां वसु तदमावास्याया
अमावास्यत्वं ब्रह्मवादिनो वदन्ति किन्देवत्यं सान्नाय्यमिति
वैश्वदेवमिति ब्रूयाद्विश्वे हि तद्देवा भागधेयमभि
समगच्छन्तेत्यथो खल्वैन्द्रमित्येव ब्रूयादिन्द्रं वाव ते
तद्विषज्यन्तोऽभि समगच्छन्तेति॥२१॥

दधि मे जघृषं इन्द्रियं वीर्यमित्यंब्रवीदेतदस्मा अवदेयन्तनक्ति नो द्विचत्वारिंशच्च॥[३]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै दर्शपूर्णमासौ यजेत य
एनौ सेन्द्रौ यजेतेति वैमृधः पूर्णमासेऽनुनिर्वाप्यो भवति
तेन पूर्णमासः सेन्द्रं ऐन्द्रं दध्यमावास्यायां तेनामावास्यां
सेन्द्रा य एवं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ यजते सेन्द्रावेवैनौ यजते
श्वःश्वोऽस्मा ईजानाय वसीयो भवति देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत
तदसुरा अकुर्वत ते देवा एताम्॥२२॥

इष्टिमपश्यन्नाग्नावैष्णवमेकादशकपालं सरस्वत्यै चरुं
सरस्वते चरुं ताम्पौर्णमासं सङ्स्थाप्यानु निरवपन्ततो
देवा अभवन्परासुरा यो भ्रातृव्यवान्थस्याथ्स पौर्णमासं

स॒ऽस्थाप्यै॑तामिष्टि॒मनु॒ निर्व॑पेत्पौर्ण॒मा॒सेनै॒व वज्र॑म्भ्रातृ॒व्याय
प्र॒हृत्या॑ग्रावैष्ण॒वेन॑ दे॒वता॑श्च य॒ज्ञं च॒ भ्रातृ॑व्यस्य वृ॒द्धे
मिथु॒नान्प॒शून्त्सार्॑स्व॒ताभ्यां॒ याव॑दे॒वास्या॑स्ति॒ तत्॥ २३ ॥

सर्वं॑ वृ॒द्धे पौर्ण॒मा॒सीमे॒व य॑जेत॒ भ्रातृ॑व्यवा॒न्नामा॑वा॒स्याः
ह॒त्वा भ्रातृ॑व्यं॒ ना प्या॑ययति साकम्प्रस्था॒यीये॑न यजेत
प॒शुका॑मो॒ यस्मै॒ वा अ॒ल्पे॑ना॒हर॑न्ति॒ नात्म॑ना॒ तृप्य॑ति॒ नान्य॑स्मै
द॒दाति॒ यस्मै॑ म॒हता॑ तृप्य॒त्यात्म॑ना॒ ददा॑त्य॒न्यस्मै॑ म॒हता॑ पूर्णं
हो॑त॒व्यन्तृ॑प्त ए॒वैन॑मिन्द्रः प्र॒जया॑ प॒शुभि॑स्तर्पयति दारु॒पात्रे॑ण
जुहो॑ति॒ न हि॒ मृ॒न्मय॑माहु॒तिमा॑न॒श औ॒दु॒म्बर॑म्॥ २४ ॥

भ॒व॒त्यूर्वा॑ उ॒दु॒म्बर॑ ऊ॒र्क्प॒शव॑ ऊ॒र्जै॒वास्मा॑ ऊ॒र्जं प॒शून॑व
रु॒द्धे ना॑ग॒तश्री॑र्महेन्द्रं य॑जेत॒ त्रयो॑ वै ग॒तश्रि॑यः शुश्रु॒वान्ग्रा॑म॒णी
रा॒ज॒न्य॑स्तेषा॒म्महेन्द्रो॑ दे॒वता॑ यो वै स्वां दे॒वता॑मति॒यज॑ते
प्र स्वा॑यै दे॒वता॑यै च्यवते॒ न परा॑म्प्राप्नोति॒ पापी॑यान्भवति
सं॒व॒त्सर॑मिन्द्रं यजेत सं॒व॒त्सर॑ः हि व्र॒तं ना॑ति॒ स्वा॥ २५ ॥

ए॒वैनं॑ दे॒वते॑ज्यमा॒ना भू॑त्या॒ इ॒द्धे व॑सी॒यान्भव॑ति
सं॒व॒त्सर॑स्य॒ पर॑स्ता॒द॒ग्नये॑ व्र॒तप॑तये पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं
निर्व॑पेत्सं॒व॒त्सर॑मे॒वैनं॑ वृ॒त्रं ज॑घ्नि॒वाः सं॒म॒ग्निर्व्र॑तप॒तिर्व्र॑तमा

लम्भयति॒ ततोऽधि॒ कामं॑ यजेत॥ २६॥

एतान्तदौदुम्बरं॒ स्वा त्रिंशच्च॥ [४]

नासोमयाजी॒ सं नये॑दनागतं॒ वा ए॒तस्य॒ पयो॒ यो-
ऽसोमयाजी॒ यदसोमयाजी॒ संनये॑त्परिमोष॒ ए॒व सोऽनृतं॑
करोत्यथो॒ परै॒व सि॑च्यते सोमयाज्यै॒व सं नये॑त्पयो॒ वै
सोमः॒ पयः॒ सान्नाय्य॑म्पयसै॒व पय॑ आत्मन्धत्ते॒ वि वा
ए॒तम्प्र॒जया॑ प॒शुभि॑रर्धयति॒ वर्ध॑यत्यस्य॒ भ्रातृ॑व्यं॒ यस्य॑
ह॒विर्नि॑रु॒तम्पु॒रस्ता॑च्चन्द्रमाः॥ २७॥

अ॒भ्युदे॑ति॒ त्रेधा॑ तण्डुलान् वि भ॑जेद्ये म॒ध्यमाः॑ स्युस्तान॒ग्रये॑
दा॒त्रे पु॑रोडाशम॒ष्टाक॑पालं कुर्या॒द्ये स्थ॑वि॒ष्टास्ता॑निन्द्राय प्रदा॒त्रे
दध॑श्चरुं॒ येऽणि॑ष्टा॒स्तान् वि॑ष्णवे॒ शिपि॑वि॒ष्टाय॑ शृ॒ते
च॒रुम॑ग्निरे॒वास्मै॑ प्र॒जाम्प्र॑ज॒नय॑ति वृ॒द्धामिन्द्रः॑ प्र य॑च्छति
य॒ज्ञो वै वि॑ष्णुः प॒शवः॑ शि॒पिर्य॑ज्ञ ए॒व प॒शुषु॑ प्रति॑ तिष्ठति॒ न
द्वे॥ २८॥

य॒जेत॒ यत्पूर्व॑या सम्प्र॒ति यजे॑तोत्तरया छ॒म्बद्व॑र्याद्यदुत्तरया
सम्प्र॒ति यजे॑त॒ पूर्व॑या छ॒म्बद्व॑र्यान्नेष्टि॒र्भव॑ति॒ न य॒ज्ञस्तदनु॑
ही॒तमु॒ख्यप॑गल्भो जा॒यत॒ एका॑मे॒व य॑जेत प्रगल्भोऽस्य

जायतेऽनादृत्य तद्वै एव यजेत यज्ञमुखमेव पूर्वयालभते
यजंत उत्तरया देवता एव पूर्वावरुन्ध इन्द्रियमुत्तरया
देवलोकमेव॥२९॥

पूर्वाभिजयति मनुष्यलोकमुत्तरया भूयसो यज्ञक्रतूनुपैत्येषा
वै सुमना नामेष्टिर्यमद्येजानम्पश्चाच्चन्द्रमा अभ्युदेत्यस्मिन्नेवास्मै
लोकेऽर्धुकम्भवति दाक्षायणयज्ञेन सुवर्गकामो यजेत
पूर्णमासे सं नयेन्मैत्रावरुण्याऽऽमिक्षयामावास्यायां यजेत
पूर्णमासे वै देवानां सुतस्तेषामेतमर्धमासम्प्रसुतस्तेषाम्मैत्रावरु
वशामावास्यायामनूबन्ध्या यत्॥३०॥

पूर्वेद्युर्यजते वेदिमेव तत्करोति यद्वत्सानपाकरोति
सदोहविधाने एव सम्मिनोति यद्यजते देवैरेव सुत्यां
सम्पादयति स एतमर्धमासं संधमादं देवैः सोमं पिबति
यन्मैत्रावरुण्यामिक्षयामावास्यायां यजते यैवासौ देवानां
वशानूबन्ध्या सो एवैषैतस्य साक्षाद्वा एष देवानभ्यारोहति
य एषां यज्ञम्॥३१॥

अभ्यारोहति यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा
करोति यद्यवविध्यति पापीयान्भवति यदि नावविध्यति

सदृङ्क्षावृत्काम एतेन यज्ञेन यजेत क्षुरपविर्ह्येष
यज्ञस्ताजक्पुण्यो वा भवति प्र वा मीयते तस्यैतद्वृतं
नानृतं वदेन्न मा॑ सम॑श्रीयान्न स्त्रियमुपेयान्नास्य पल्पूलनेन
वासः पल्पूलयेयुरेतद्धि देवाः सर्वं न कुर्वन्ति॥३२॥

चन्द्रमा द्वे देवलोकमेव यद्यज्ञं पल्पूलयेयुष्वद्व॥ [५]

एष वै देव॑र॒थो यद्व॑र॒शपूर्णमा॑सौ यो द॑र॒शपूर्णमा॑सावि॒ष्ट्वा
सोम॑ेन॒ यज॑ते रथ॑स्पष्ट ए॒वाव॑साने वरे॑ दे॒वाना॑मव॑ स्यत्येतानि
वा अ॒ङ्गापरू॑षि संव॑त्सरस्य॒ यद्व॑र॒शपूर्णमा॑सौ य एवं
वि॒द्वान्द॑र॒शपूर्णमा॑सौ यज॑तेऽङ्गा॒परू॑ष्ये॒व संव॑त्सरस्य॒ प्रति॑
दधा॑त्येते वै संव॑त्सरस्य॒ चक्षु॑षी॒ यद्व॑र॒शपूर्णमा॑सौ य एवं
वि॒द्वान्द॑र॒शपूर्णमा॑सौ यज॑ते ताभ्या॑मे॒व सु॑व॒र्गं लो॒कमनु॑
पश्य॑ति॥३३॥

एषा वै दे॒वानां॑ वि॒क्रान्ति॑र्यद्व॑र॒शपूर्णमा॑सौ य एवं
वि॒द्वान्द॑र॒शपूर्णमा॑सौ यज॑ते दे॒वाना॑मे॒व वि॒क्रान्ति॑मनु॒ वि
क्र॑मत एष वै दे॒वयानः॑ पन्था॒ यद्व॑र॒शपूर्णमा॑सौ य एवं
वि॒द्वान्द॑र॒शपूर्णमा॑सौ यज॑ते य ए॒व दे॒वयानः॑ पन्था॒स्त
स॒मारो॑हत्येतौ वै दे॒वानां॑ हरी॒ यद्व॑र॒शपूर्णमा॑सौ य

ए॒वं वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते यावे॒व दे॒वाना॑ꣳ ह॒री
ताभ्या॑म्॥ ३४॥

ए॒वैभ्यो॑ ह॒व्यं व॑हत्येत॒द्वै दे॒वाना॑मा॒स्यं यद॑र्शपूर्णमा॒सौ
य ए॒वं वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते सा॒क्षादे॒व दे॒वाना॑मा॒स्ये
जुहो॑त्येष॒ वै ह॑विर्धा॒नी यो द॑र्शपूर्णमा॒सया॒जी
सा॒यम्प्रा॑तरग्निहो॒त्रं जु॑होति॒ यज॑ते द॑र्शपूर्णमा॒साव॑ह॒रह॑र्हवि॒र्धा
सु॒तो य ए॒वं वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते ह॒विर्धा॑न्यस्मीति॒
सर्व॑मे॒वास्य॑ ब॒र्हिष्य॑ द॒त्तम्भ॑वति॒ दे॒वा वा अ॑हः॥ ३५॥

य॒ज्ञियं॑ नावि॒न्दन्ते॑ द॑र्शपूर्णमा॒साव॑पुन॒न्तौ वा ए॒तौ पू॒तौ
मे॒ध्यौ यद॑र्शपूर्णमा॒सौ य ए॒वं वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते
पू॒तावे॒वैनौ॑ मे॒ध्यौ यज॑ते॒ नामा॑वा॒स्यायां॑ च॒ पौर्ण॑मा॒स्यां
च॒ स्त्रिय॑मुपे॒याद्यदु॑पे॒यान्नि॑रिन्द्रि॒यः स्या॒त्सोम॑स्य॒ वै राज्ञो॑-
ऽर्ध॑मा॒सस्य॒ रात्र॑यः॒ पत्न॑य॒ आस॒न्तासा॑ममावा॒स्यां च॒
पौर्ण॑मा॒सीं च॒ नोपै॑त्॥ ३६॥

ते ए॒नम॑भि॒ सम॑न॒ह्येता॑न्तं॒ यक्ष्मं॑ आ॒र्च्छ॒द्राजा॑नं॒ यक्ष्मं॑
आर॒दिति॒॑ तद्रा॑जय॒क्ष्मस्य॒ जन्म॒ यत्पा॑पी॒यान॑भ॒वत्त-
त्पा॑पय॒क्ष्मस्य॒ यज्जा॒याभ्या॑मवि॒न्दत्त॑ज्जा॒येन्य॑स्य॒ य ए॒वमे॒तेषा॑

यक्ष्माणां जन्म वेद नैनमेते यक्ष्मा विन्दन्ति स एते एव
नमस्यन्नुपाधावत्ते अब्रूतां वरं वृणावहा आवं देवानां भागधे
असाव॥ ३७ ॥

आवदधि देवा इज्यान्ता इति तस्मात्सदृशीनां
रात्रीणाममावास्यायां च पौर्णमास्यां च देवा इज्यन्त
एते हि देवानां भागधे भागधा अस्मै मनुष्या भवन्ति
य एवं वेद भूतानि क्षुधमघ्नन्सद्यो मनुष्या अर्धमासे
देवा मासि पितरः संवत्सरे वनस्पतयस्तस्मादहरहर्मनुष्या
अशनमिच्छन्तेऽर्धमासे देवा इज्यन्ते मासि पितृभ्यः क्रियते
संवत्सरे वनस्पतयः फलं गृह्णन्ति य एवं वेद हन्ति
क्षुधम्भ्रातृव्यम्॥ ३८ ॥

पश्यति ताभ्यामहरैदसाव फलं सप्त च॥ [६]

देवा वै नर्चि न यजुष्यश्रयन्त ते सामन्नेवाश्रयन्त हिं
करोति सामैवाकर्हिं करोति यत्रैव देवा अश्रयन्त तत
एवैनान्प्र युङ्क्ते हिं करोति वाच एवैष योगो हिं करोति प्रजा
एव तद्यजमानः सृजते त्रिः प्रथमामन्वाह त्रिरुत्तमां यज्ञस्यैव
तद्वत्सम्॥ ३९ ॥

नृह्यत्यप्रस्रंसाय सन्ततमन्वाह प्राणानामन्नाद्यस्य
 सन्तत्या अथो रक्षसामपहत्यै राथंतरीम्प्रथमामन्वाह
 राथंतरो वा अयं लोक इममेव लोकमभि जयति त्रिवि
 गृह्णाति त्रयं इमे लोका इमानेव लोकानभि जयति
 बारहतीमुत्तमामन्वाह बारहतो वा असौ लोकोऽमुमेव
 लोकमभि जयति प्र वः॥४०॥

वाजा इत्यनिरुक्ताम्प्राजापत्यामन्वाह यज्ञो वै
 प्रजापतिर्यज्ञमेव प्रजापतिमा रभते प्र वो वाजा
 इत्यन्वाहान्नं वै वाजोऽन्नमेवाव रुन्दे प्र वो वाजा
 इत्यान्वाह तस्मात्प्राचीनं रेतो धीयतेऽग्न आ याहि वीतय
 इत्याह तस्मात्प्रतीचीः प्रजा जायन्ते प्र वो वाजाः॥४१॥

इत्यन्वाह मासा वै वाजा अर्धमासा अभिद्यवो
 देवा हविष्मन्तो गौर्धृताची यज्ञो देवाञ्जिगाति यजमानः
 सुम्रयुरिदमसीदमसीत्येव यज्ञस्य प्रियं धामाव रुन्दे यं
 कामयेत सर्वमायुरियादिति प्र वो वाजा इति तस्यानूच्याग्न
 आ याहि वीतय इति सन्ततमुत्तरमर्धर्चमा लभेत॥४२॥

प्राणेनैवास्यापानं दाधार सर्वमायुरेति यो वा अरन्निं

सामिधेनीनां वेदारत्नावेव भ्रातृव्यं कुरुतेऽर्धर्चौ सं दधात्येष
 वा अरत्निः सामिधेनीनां य एवं वेदारत्नावेव भ्रातृव्यं कुरुत
 ऋषेर्ऋषेर्वा एता निर्मिता यथ्सामिधेन्यस्ता यदसंयुक्ताः
 स्युः प्रजयां पशुभिर्यजमानस्य वि तिष्ठेरन्नर्धर्चौ सन्दधाति
 सं युनक्त्येवैनास्ता अस्मै संयुक्ता अवरुद्धाः सर्वामाशिषं
 दुहे ॥ ४३ ॥

बृसं वो जायन्ते प्र वो वाजां लभेत दधाति सन्दशं च ॥ ————— [७]

अयंज्ञो वा एष योऽसामाऽग्न आ याहि वीतय इत्याह
 रथन्तरस्येष वर्णस्तं त्वां समिद्धिरङ्गिर इत्याह वामदेव्यस्येष
 वर्णो बृहदग्ने सुवीर्यमित्याह बृहत एष वर्णो यदेतं तृचमन्वाह
 यज्ञमेव तथ्सामन्वन्तं करोत्यग्निरमुष्मिल्लोक आसीदादित्यो-
 ऽस्मिन्ताविमौ लोकावशान्तौ ॥ ४४ ॥

आस्तान्ते देवा अब्रुवन्नेतेमौ वि पर्यूहामेत्यग्न आ याहि
 वीतय इत्यस्मिल्लोकैः अग्निमदधुर्बृहदग्ने सुवीर्यमित्यमुष्मिल्लोक
 आदित्यन्ततो वा इमौ लोकावशाम्यतां यदेवमन्वाहानयोर्लोकयो
 शान्त्यै शाम्यतोऽस्मा इमौ लोकौ य एवं वेद पञ्चदश
 सामिधेनीरन्वाह पञ्चदश ॥ ४५ ॥

वा अर्धमासस्य रात्रयोऽर्धमासशः संवत्सर आप्यते
 तासां त्रीणि च शतानि षष्टिश्चाक्षराणि तावतीः संवत्सरस्य
 रात्रयोऽक्षरश एव संवत्सरमाप्नोति नृमेधश्च परुच्छेपश्च
 ब्रह्मवाद्यमवदेतामस्मिन्दारावाद्रेऽग्निं जनयाव यतरो नौ
 ब्रह्मीयानिति नृमेधोऽभ्यवदत्स धूममजनयत्परुच्छेपो-
 ऽभ्यवदत्सोऽग्निमजनयदृष इत्यब्रवीत्॥४६॥

यत्समावद्विद्व कथा त्वमग्निमजीजनो नाहमिति
 सामिधेनीनामेवाहं वर्णं वेदेत्यब्रवीद्यद्वृतवत्पदमनूच्यते स
 आसां वर्णस्तं त्वां समिद्धिरङ्गिर इत्याह सामिधेनीष्वेव
 तज्ज्योतिर्जनयति स्त्रियस्तेन यदृचः स्त्रियस्तेन यद्वायत्रियः
 स्त्रियस्तेन यत्सामिधेन्यो वृषण्वतीमन्वाह॥४७॥

तेन पुःस्वतीस्तेन सेन्द्रास्तेन मिथुना अग्निर्देवानां दूत
 आसीदुशना काव्योऽसुराणान्तौ प्रजापतिम्प्रश्नमैतां स
 प्रजापतिरग्निं दूतं वृणीमह इत्यभि पर्यावर्तत ततो देवा
 अभवन्परासुरा यस्यैवं विदुषोऽग्निं दूतं वृणीमह इत्यन्वाह
 भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्यध्वरवतीमन्वाह
 भ्रातृव्यमेवैतया॥४८॥

ध्वरति शोचिष्केशस्तर्मीमह इत्याह पवित्रमेवैतद्यजमानमेव
 पवयति समिद्धो अग्न आहुतेत्याह परिधिमेवैतं परि
 दधात्यस्कन्दाय यदत ऊर्ध्वमभ्यादध्याद्यथा बहिःपरिधि
 स्कन्दति तादृगेव तत्रयो वा अग्नयो हव्यवाहनो देवानां
 कव्यवाहनः पितृणां सहरक्षा असुराणान्त एतर्ह्या
 शंसन्ते मां वरिष्यते माम्॥४९॥

इति वृणीध्वं हव्यवाहनमित्याह य एव देवानां
 तं वृणीत आर्षेयं वृणीते बन्धोरेव नैत्यथो सन्तत्यै
 परस्तादर्वाचो वृणीते तस्मात्परस्तादर्वाचो मनुष्यान्पितरो-
 ऽनु प्र पिपते॥५०॥

अशान्तावाह पञ्चदशाब्रवीदन्वाहेतया वरिष्यते मामेकान्नत्रिंशच्च॥ [८]

अग्ने महा असीत्याह महान् ह्येष यदग्निर्ब्राह्मणेत्याह
 ब्राह्मणो ह्येष भारतेत्याहैष हि देवेभ्यो हव्यम्भरति देवेद्ध
 इत्याह देवा ह्येतमैन्धत मन्विद्ध इत्याह मनुर्ह्येतमुत्तरो
 देवेभ्य ऐन्द्रर्षिष्टुत इत्याहर्षयो ह्येतमस्तुवन्विप्रांनुमदित
 इत्याह॥५१॥

विप्रा ह्येते यच्छुश्रुवांसः कविशस्त इत्याह

क॒वयो॒ ह्ये॒ते यच्छु॑श्रु॒वाः सो॒ ब्रह्म॑सं॒शित॒ इत्या॑ह
 ब्रह्म॑सं॒शितो॒ ह्येष॑ घृ॒ताह॑वन॒ इत्या॑ह घृ॒ताहु॑तिर॒ह्यस्य॑
 प्रि॒यत॑मा प्र॒णीर्य॑ज्ञाना॒मित्या॑ह प्र॒णीर॒ह्येष॑ य॒ज्ञाना॑
 र॒थीर॑ध्व॒राणा॒मित्या॑हैष हि दै॒वर॒थोऽतू॑र्तो॒ होते॑त्या॒ह न ह्ये॑तं
 कश्च॑न॥ ५२॥

तर॑ति॒ तूर्णि॑र॒हव्य॑वाडि॒त्याह॒ सर्व॑ः ह्येष॑ तर॒त्यास्पात्रं॑
 जुहू॑र्दे॒वाना॒मित्या॑ह जुहू॑र॒ह्येष॑ दे॒वाना॑श्चम॒सो दे॒वपान॑
 इत्या॑ह चम॒सो ह्येष॑ दे॒वपानो॑ऽरा॒ इवा॑ग्ने नेमि॒र्देवा॑स्त्वं
 परि॑भूर॒सीत्या॑ह दे॒वान् ह्येष॑ परि॒भूर्य॑द्भूयादा वह॑ दे॒वान्दे॒वय॑ते
 यज॑माना॒येति॒ भ्रातृ॑व्यमस्मै॥ ५३॥

ज॒नये॑दा वह॑ दे॒वान् यज॑माना॒येत्या॑ह यज॑मानमे॒वैतेन॑
 वर्ध॑यत्य॒ग्निम॑ग्र॒ आ वह॑ सोम॒मा वह॑त्या॒ह दे॒वता॑ ए॒व
 तद्य॑थापूर्वमुप॑ ह्वयत॒ आ चा॑ग्ने दे॒वान् वह॑ सु॒यजा॑ च यज
 जा॒तवे॑द् इत्या॒हाग्नि॑मे॒व तथ्स॑ श्य॑ति॒ सोऽस्य॑ स॒शितो॑
 दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं वह॑त्य॒ग्निर्हो॑ता॥ ५४॥

इत्या॒हाग्नि॑र्वै दे॒वाना॑ः हो॒ता य ए॒व दे॒वाना॑ः
 हो॒ता तं वृ॑णीते॒ स्मो व॒यमि॑त्या॒हात्मान॑मे॒व स॒त्त्वं

गमयति साधु ते यजमान देवतेत्याहाशिषमेवैतामा
 शास्ते यद्व्याद्योऽग्निः होता रमवृथा इत्यग्निनोभयतो
 यजमानं परि गृहीयात् प्रमायुकः स्याद्यजमानदेवत्या वै
 जुहूर्भ्रातृव्यदेवत्योपभृत्॥५॥

यद्वे इव ब्रूयाद्भ्रातृव्यमस्मै जनयेद्धृतवतीमध्वर्यो
 स्रुचमास्यस्वेत्याह यजमानमेवैतेन वर्धयति देवायुवमित्याह
 देवान् ह्येषावति विश्ववारामित्याह विश्वः ह्येषावतीडामहै
 देवाः ईडेन्यान्नमस्यामं नमस्यान् यजाम यज्ञियानित्याह
 मनुष्या वा ईडेन्याः पितरो नमस्या देवा यज्ञिया देवता
 एव तद्यथाभागं यजति॥५६॥

विप्रानुमदित् इत्याह चनास्मै होतोपभृद्देवता एव त्रीणि च॥—————[९]

त्रीः स्तृचाननु ब्रूयाद्राजन्यस्य त्रयो वा अन्ये
 राजन्यात्पुरुषा ब्राह्मणो वैश्यः शूद्रस्तानेवास्मा
 अनुकान्करोति पञ्चदशानु ब्रूयाद्राजन्यस्य पञ्चदशो वै
 राजन्यः स्व एवैनः स्तोमे प्रतिं ष्ठापयति त्रिष्टुभा परि
 दध्यादिन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियकामः खलु वै राजन्यो यजते
 त्रिष्टुभैवास्मा इन्द्रियं परि गृह्णाति यदि कामयेत॥५७॥

ब्रह्मवर्चसमस्त्विति गायत्रिया परि दध्याद्ब्रह्मवर्चसं
 वै गायत्री ब्रह्मवर्चसमेव भवति सप्तदशानु ब्रूयाद्वैश्यस्य
 सप्तदशो वै वैश्यः स्व एवैनं स्तोमे प्रतिं ष्ठापयति
 जगत्या परि दध्याज्जागता वै पशवः पशुकामः खलु वै
 वैश्यो यजते जगत्यैवास्मै पशून्परि गृह्णात्येकविंशतिमनु
 ब्रूयात्प्रतिष्ठाकामस्यैकविंशः स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्यै॥५८

चतुर्विंशतिमनु ब्रूयाद्ब्रह्मवर्चसकामस्य चतुर्विंशत्यक्षरा
 गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसङ्गायत्रियैवास्मै ब्रह्मवर्चसमव
 रुन्दे त्रिंशतमनु ब्रूयादन्नकामस्य त्रिंशदक्षरा विराडन्नं
 विराड्विराजैवास्मा अन्नाद्यमव रुन्दे द्वात्रिंशतमनु ब्रूयात्प्रतिष्ठा
 द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुगनुष्टुप्छन्दसां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्यै
 षड्विंशतमनु ब्रूयात्पशुकामस्य षड्विंशदक्षरा बृहती
 बारहताः पशवो बृहत्यैवास्मै पशून्॥५९॥

अव रुन्दे चतुश्चत्वारिंशतमनु ब्रूयादिन्द्रियकामस्य
 चतुश्चत्वारिंशदक्षरा त्रिष्टुगिन्द्रियं त्रिष्टुत्रिष्टुभैवास्मा
 इन्द्रियमव रुन्दे ऽष्टाचत्वारिंशतमनु ब्रूयात्पशुकामस्याष्टाचत्वा
 जगती जागताः पशवो जगत्यैवास्मै पशून्व रुन्दे
 सर्वाणि छन्दांस्यनु ब्रूयाद्बृहयाजिनः सर्वाणि वा

ए॒तस्य॒ छन्दा॒स्य॒वरु॑न्द॒हानि॒ यो ब॑हु॒याज्य॒परि॑मित॒मनु॑
ब्रू॒याद॒परि॑मित॒स्याव॑रु॒द्धौ ॥ ६० ॥

कामयेत॒ प्रति॑ष्ठित्यै प॒शून्सु॒तच॑त्वारि॒शच्च॑ ॥ ————— [१०]

निर्वी॑त॒म्मनु॑ष्या॒णाम्प्रा॑ची॒नावी॑त॒म्पितृ॑णामुप॒वीतं॑ दे॒वाना॑मुप॒
व्यय॑ते दे॒वल॒क्ष्ममे॒व तत्कु॑रुते तिष्ठ॒न्नन्वा॑ह तिष्ठन् ह्याश्रु॑ततरं
वद॑ति तिष्ठ॒न्नन्वा॑ह सु॒वर्ग॑स्य॒ लोक॑स्या॒भिजि॑त्या॒ आसी॑नो
यज॑त्य॒स्मिन्ने॒व लो॒के प्र॑ति तिष्ठति॒ यत्क्रौ॑ञ्चम॒न्वाहा॑सुरं
तद्य॑न्म॒न्द्रम्मा॑नुषं तद्यद॑न्तरा तथ्स॑दे॒वमन्त॑रानूच्य॑
सदे॒वत्वाय॑ वि॒द्वांसो॒ वै ॥ ६१ ॥

पु॒रा हो॑ता॒रोऽभू॑वन्तस्मा॒द्विधृ॑ता॒ अध्वा॑नोऽभू॒वन्न॑ पन्था॑नः
सम॑रु॒क्षन्नन्त॑र्वेद्य॑न्यः पादो भ॑वति ब॒हिर्वेद्य॑न्योऽथान्वा॒हाध्व॑नां
विधृ॑त्यै प॒थाम॑स॒रोहा॑याथो भू॒तं चै॒व भ॑विष्य॒च्चाव॑ रु॒द्धे-
ऽथो॒ परि॑मितं चै॒वाप॑रि॒मितं॒ चाव॑ रु॒द्धेऽथो॑ ग्रा॒म्याश्चै॒व
प॒शूना॑र॒ण्याश्चा॑व रु॒द्धेऽथो॑ ॥ ६२ ॥

दे॒वलो॒कं चै॒व म॑नु॒ष्यलो॒कं चा॒भि ज॑यति दे॒वा वै
सा॑मि॒धेनी॑र॒नूच्य॑ य॒ज्ञं ना॑न्व॒पश्य॑न्त्स प्र॒जाप॑तिस्तू॒ष्णीमा॑घा॒रमा॑घ
वै दे॒वा य॒ज्ञम॑न्व॒पश्य॑न् यत्तू॒ष्णीमा॑घा॒रमा॑घा॒रय॑ति

यज्ञस्यानुख्यात्या अथो सामिधेनीरेवाभ्यन्तत्तल्लूक्षो
भवति य एवं वेदार्थो तर्पयत्येवैनास्तृप्यति प्रजया
पशुभिः ॥ ६३ ॥

य एवं वेद यदेकयाधारयेदेकां प्रीणीयाद्यद्वाभ्यां द्वे
प्रीणीयाद्यत्तिसृभिरति तद्रेचयेन्मनसा धारयति मनसा
ह्यनाप्तमाप्यते तिर्यश्चमा धारयत्यछम्बद्वारं वाक्
मनश्चार्त्तयेतामहं देवेभ्यो हव्यं वहामीति वागब्रवीदहं
देवेभ्य इति मनस्तौ प्रजापतिम्प्रश्नमैतां सौऽब्रवीत् ॥ ६४ ॥

प्रजापतिर्दूतीरेव त्वं मनसोऽसि यद्धि मनसा ध्यायति
तद्वाचा वदतीति तत्खलु तुभ्यं न वाचा जुहवन्नित्यंब्रवीत्
तस्मान्मनसा प्रजापतये जुह्वति मन इव हि प्रजापतिः
प्रजापतेराप्त्यै परिधीन्त्सम्माष्टि पुनात्येवैनात्रिर्मध्यमं त्रयो
वै प्राणाः प्राणानेवाभि जयति त्रिर्दक्षिणार्ध्यं त्रयः ॥ ६५ ॥

इमे लोका इमानेव लोकानभि जयति त्रिरुत्तरार्ध्यं त्रयो
वै देवयानाः पन्थानस्तानेवाभि जयति त्रिरुप वाजयति त्रयो
वै देवलोका देवलोकानेवाभि जयति द्वादश सम्पद्यन्ते द्वादश
मासाः संवत्सरः संवत्सरमेव प्रीणात्यथो संवत्सरमेवास्मा

उप॑ दधा॒ति सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ सम॑ष्ट्या आ॒घा॒रमा॑ घा॒रय॑ति
तिर॑ इ॒व॥६६॥

वै सु॒व॒र्गो लो॒कः सु॒व॒र्गमे॒वास्मै॑ लो॒कम्प्र॑ रो॒यत्यृ॒जुमा॑
घा॒रय॑त्यृ॒जुरि॑व हि प्रा॒णः सन्त॑त॒मा घा॒रय॑ति प्रा॒णाना॑म॒न्नाद्य॑स्य
सन्त॑त्या॒ अथो॑ रक्ष॑साम॒प॒हृत्यै॑ यं का॒मये॑त प्र॒मायु॑कः स्या॒दिति॑
जि॒ह्वं तस्या॑ घा॒रये॑त्प्रा॒णमे॒वास्मा॑ञ्जि॒ह्वं न॑यति ता॒जक्प्र॑ मी॒यते॑
शिरो॑ वा ए॒तद्य॒ज्ञस्य॑ यदा॑घा॒र आ॒त्मा ध्रु॒वा॥६७॥

आ॒घा॒रमा॒घार्य॑ ध्रु॒वाः सम॑न॒त्त्या॒त्मन्ने॒व य॒ज्ञस्य॑ शि॒रः
प्रति॑ दधा॒त्यग्नि॑र्दे॒वानां॑ दू॒त आसी॑द्दे॒व्योऽसु॑राणा॒न्तौ
प्र॒जाप॑तिम्प्र॒श्नमे॒ताः स प्र॒जाप॑तिर्ब्रा॒ह्मण॑म॒ब्रवी॑दे॒तद्वि॑
ब्रू॒हीत्या॑ श्रा॒वये॑ती॒दं दे॒वाः शृ॒णु॑तेति॒ वाव॑ तद॒ब्रवी॑द॒ग्नि॑र्दे॒वो
हो॑तेति॒ य ए॒व दे॒वानां॑ तम॑वृणी॒त ततो॑ दे॒वाः॥६८॥

अभ॑व॒न्परा॑सुरा॒ यस्यै॒वं वि॒दुषः॑ प्र॒वर॑म्प्र॒वृण॑ते
भ॒व॒त्या॒त्मना॑ परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भ॒वति॑ यद्ब्रा॒ह्मण॑श्चा॒ब्रा॒ह्मण॑श्च
प्र॒श्नमे॒यातां॑ ब्रा॒ह्मणा॑याधि॒ ब्रू॒याद्यद्ब्रा॑ह्मणा॒याध्या॑हा॒त्मने॑ऽध्या॒ह
यद्ब्रा॑ह्मण॒म्परा॑हा॒त्मन॑ परा॑ह॒ तस्मा॑द्ब्रा॒ह्मणो॑ न प॒रोच्यः॑॥६९॥

वा आ॒र॒ण्याऽश्वा॑व॒ रुन्धे॑ऽथो॒ प॒शुभिः॑ सो॒ऽब्रवी॑द॒क्षिणा॒र्ध्य॑न्नयं इ॒व ध्रु॒वा

देवाश्चत्वारिंशच्च॥ [११]

आयुष्ट आयुर्दा अग्र आ प्यायस्व सं तेऽवं ते हेडु
उदुत्तमम्प्र णो देव्या नो दिवोऽग्नाविष्णू अग्नाविष्णू इमं मे
वरुण तत्त्वां याम्युदु त्यं चित्रम्। अपां नपादा ह्यस्थादुपस्थं
जिह्मानामूर्ध्वो विद्युतं वसानः। तस्य ज्येष्ठम्महिमानं
वहन्तीर्हरिण्यवर्णाः परि यन्ति यहीः। सम्॥ ७०॥

अन्या यन्त्युपं यन्त्यन्याः समानमूर्वं नद्यः पृणन्ति। तमू
शुचिः शुचयो दीदिवाःसम्पां नपातं परि तस्थुरापः।
तमस्मेरा युवतयो युवानम्मर्मज्यमानाः परि यन्त्यापः।
स शुक्रेण शिक्कना रेवदग्निर्दीदायानिध्मो घृतनिर्णिगुप्सु।
इन्द्रावरुणयोरहः सम्राजोरव आ वृणे। ता नो मृडात
ईदृशौ। इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नः॥ ७१॥

विशे जनाय महि शर्म यच्छतम्। दीर्घप्रयज्युमति यो
वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः। आ नो मित्रावरुणा
प्र बाहवा। त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वां देवस्य हेडोऽवं
यासिसीष्ठाः। यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि
प्र मुमुग्ध्यस्मत्। स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या

उ॒षसो॒ व्यु॒ष्टौ। अ॒व॒ यक्ष॒व नो॒ वरु॑णम्॥७२॥

ररा॑णो वी॒हि मृ॒डीक॑ꣳ सु॒हवो॑ न ए॒धि। प्र॒प्रा॒यम॒ग्निर्भ॑र॒तस्य॑
शृ॒ण्वे वि॒ यत्सू॑र्यो॒ न रोच॑ते बृ॒हद्भाः॑। अ॒भि यः पू॑रुं पृ॒तना॑सु
त॒स्थौ दी॒दाय॒ दैव्यो॒ अति॑थिः शि॒वो नः॑। प्र॒ ते यक्षि॑ प्र॒ तं
इ॒यमि॑ म॒न्म॒ भुवो॒ यथा॒ वन्द्यो॑ नो॒ हवै॑षु। ध॒न्वन्नि॒व प्र॒पा अ॑सि॒
त्वम॑ग्न इ॒यक्ष॒वै पू॑र॒वै प्र॒त्न राज॑न्॥७३॥

वि पाज॑सा॒ वि ज्योति॑षा। स त्वम॑ग्रे प्र॒तीके॑न॒ प्रत्यो॑ष
यातु॑धा॒न्यः। उ॒रु॒क्षये॑षु दी॒द्यत्। तꣳ सु॒प्रती॑कꣳ सु॒दृशः॑ꣳ
स्व॒श्चम॑वि॒द्वाꣳसो वि॒दुष्ट॑रꣳ स॒पेम॑। स य॑क्षद्वि॒श्वा व॒युना॑नि
वि॒द्वान्प्र ह॒व्यम॒ग्निर्मृ॑तेषु वोचत्। अꣳहो॒मुचै॑ वि॒वेष॒ यन्मा॒ वि
न इ॒न्द्रेन्द्र॑ क्ष॒त्रमि॑न्द्रि॒याणि॑ शत॒क्रतोऽनु॑ ते दा॒यि॥७४॥

य॒हीः स॒मध्व॑राय॒ नो वरु॑णꣳ राज॑ꣳ श्रु॒तुश्च॑त्वारिꣳश॒च्च॥[१२]

[स॒मिध॑श्चक्षु॒षी प्र॒जाप॑ति॒राज्यं॑ दे॒वस्य॒ स्फ्य॑म्ब्र॒ह्मवा॑दिनोऽद्वि॒रे॒भ्यो मनुः॑ पृथि॒व्याः
प॒शवोऽग्नी॑धे॒ देवा॒ वै य॒ज्ञस्य॑ यु॒क्ष्वोश॑न्त॒स्त्वा द्वा॑दश]